

'Samen sterk voor een groen en duurzaam Nederland'

Werkdocument bij de 10 aanbevelingen

National Committee of
The Netherlands

IUCN

The World Conservation Union

Inleiding

Dit werkdocument geeft een eerste uitwerking aan de 10 aanbevelingen aan het kabinet in “Samen sterk voor een groen en duurzaam Nederland”. Het is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het IUCN Nederlands Comité, in nauwe samenwerking met de niet-gouvernementele IUCN-lidorganisaties¹ in Nederland en met bijdragen van wetenschappers en mensen werkzaam in het Nederlandse bedrijfsleven, waaronder deelnemers aan *Leaders for Nature*.

Dit werkdocument geeft een verdieplingslag en heeft als doel om te fungeren als basis voor verdere discussie en dialoog tussen overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven om samen te werken en concrete resultaten te behalen in de komende kabinetsperiode en daarna. Uitgangspunten zijn de kernkwaliteiten van Nederland, zoals handel, watermanagement, agrofood en (bio)chemische industrie, mobiliteit, technische innovaties, ruimtelijke ordening en polderdiplomatie.

Het document geeft per aanbeveling een verdere toelichting, en komt met een serie concretere uitwerkingen van actiepunten naar aanleiding van bijdragen van de deelnemers aan dit proces.

¹ Avalon Foundation, ANWB, Both ENDS, Carmabi Foundation, Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden, De Landschappen, Diergaarde Blijdorp, IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Vereniging Natuurmonumenten, Nederlands Centrum voor Inheemse Volken, Nederlandse Vereniging van Dierentuinen, Prins Bernhard Leerstoel voor Internationale Natuurbescherming, Stichting FACE (Forests Absorbing Carbon Dioxide Emissions), Staatsbosbeheer, Stichting Natuur en Milieu, Stichting Reservaten Przewalski-paard Nederland, Stichting Tigris, Stichting Trésor, Stichting NatuurCollege, Tropenbos International, Universiteit van Amsterdam, Van Tienhoven Stichting, Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Vlinderstichting, Vogelbescherming Nederland, Waddenvereniging, Wereld Natuur Fonds, European Association of Zoos and Aquaria, European Centre for Nature Conservation, European Union for Coastal Conservation, Eurosite, Friends of the Earth International, Wetlands International.

Aanbeveling 1: Leg de verantwoordelijkheid voor een coherent overheidsbreed duurzaamheidsbeleid bij de minister-president

Toelichting

In het verleden miste het duurzaamheidsbeleid samenhang en prioriteit. Het nieuwe regeerakkoord geeft een duidelijk positief signaal door aan te geven 'dat een nieuwe balans tussen ecologie en economie nodig is, waarbij economische dynamiek en ecologische ontwikkeling met elkaar worden verbonden'. Het is evenwel niet duidelijk wie daar uiteindelijk voor verantwoordelijk is. Wij stellen voor dat de minister-president deze verantwoordelijkheid op zich neemt. Daarmee krijgt het onderwerp de prioriteit die het verdient en wordt gegarandeerd dat er werkelijk samenhang van beleid komt op alle voor duurzaamheid relevante terreinen.

Het is van groot belang dat het kabinet onder verantwoordelijkheid van de minister-president snel met een langetermijnvisie voor duurzaamheid, klimaat, ecosystemen en biodiversiteit komt. Naar onze visie zou het uitgangspunt daarbij dienen te zijn, dat ons welzijn alleen duurzaam gewaarborgd kan worden als de economische en de sociaal-culturele ontwikkeling de grenzen van de ecologische draagkracht niet overschrijdt. De visie moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke kennis en inzichten over de toestand van 's werelds ecosystemen.

We vinden dat Nederland zich de komende vier jaar dient te ontwikkelen tot voortrekker en koploper op het gebied van duurzaamheid, voornamelijk t.a.v. ecosystemen en biodiversiteit. Nederland moet bevorderen dat duurzaamheid ook in Europees verband en in internationale fora tot speerpunt van beleid wordt gemaakt.

Specifieke suggesties

- ✓ Stel vóór 1 juli 2007 de verantwoordelijkheid van de minister-president op dit dossier vast en benoem een team van verantwoordelijke ministers.
- ✓ Ontwikkel binnen één jaar onder verantwoordelijkheid van de minister-president een langetermijnvisie (tijdshorizon van 20 jaar) en een integraal en transparant beleidsplan voor een duurzaam Nederland, met doelen en instrumenten ter realisering daarvan, inclusief garanties voor handhaving en financiering. Het tegengaan van de achteruitgang en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen wereldwijd vormt een belangrijk onderdeel van het plan.
- ✓ Stel vóór 1 juli 2007 een maatschappelijke Task Force 'Ecosystemen en Biodiversiteit' in, naast de al bestaande Task Force Energietransitie, die adviseert over het te voeren beleid. Zorg ervoor dat de werkzaamheden van deze Task Forces onderling goed worden afgestemd en dat de Task Forces rapporteren aan de minister-president. Stel tevens een Interdepartementale Programmadirectie 'Ecosystemen en Biodiversiteit' in die verantwoordelijk is voor beleidsontwikkeling en uitvoering. Dit om sterkere samenhang en prioriteit in het overheidsbeleid te bewerkstelligen.
- ✓ Laat een onafhankelijk bureau, bijvoorbeeld het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP), het Nederlands beleid jaarlijks doorlichten op het behalen van de geformuleerde doelstellingen.
- ✓ Laat de minister-president en verantwoordelijke ministers jaarlijks vóór Prinsjesdag de voortgang op dit dossier bespreken met de top van Nederlands bedrijfsleven, betrokken maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen, en breng daarover publiekelijk verslag uit.

Aanbeveling 2: Voer verdere vergroening van het belasting- en subsidiestelsel door

Toelichting

Milieuheffingen zijn een effectief instrument om milieuvriendelijk handelen te bevorderen en zo, onder andere, de emissie van broeikasgassen terug te dringen. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) vraagt de aangesloten landen om, in hun streven naar emissiereductie, prioriteit te geven aan marktgerichte instrumenten zoals 'subsidy removal and green tax reform', in samenhang met instrumenten als emissiehandel. Een belangrijk element van vergroening van het belastingstelsel is dat het hierbij niet gaat om een lastenverzwaring, maar om een lastenverschuiving (van belasting op arbeid naar milieubelasting). Landen als Zweden, Duitsland en Engeland hebben grote stappen gezet in deze richting en hebben daar ook goede resultaten mee geboekt: 15-20% reductie van broeikasgasemissies ten opzichte van 1990.

Nederland heeft al de nodige stappen gezet op weg naar een 'groen' belastingstelsel, maar er is ruimte voor verdergaande stappen². Een verdere vergroening is van cruciaal belang voor het realiseren van de door het kabinet gekozen doelstellingen ten aanzien van emissiereductie. Zij kan daarnaast ook bijdragen aan het terugdringen van andere vormen van milieudruk, zoals de directe aantasting van waardevolle mondiale ecosystemen als gevolg van de import van niet duurzaam geproduceerde goederen. Het positieve effect van vergroening wordt nog versterkt wanneer een deel van de opbrengsten direct ten goede komen aan: a) innovaties en renovaties, in het bijzonder in die sectoren die relatief zwaar worden belast door nieuwe heffingen en b) het direct beschermen van waardevolle ecosystemen die een belangrijke rol spelen in de mondiale koolstofhuishouding, zoals tropische en subtropische bossen, veengebieden, mangroves, alpiene systemen en koraalriffen.

Een vergroening van het belastingstelsel kan niet los worden gezien van het subsidiestelsel en de investeringssteun die door de overheid aan burgers en ondernemingen wordt gegeven. Coherentie van beleid is essentieel. Het is dan ook van groot belang het gehele stelsel aan subsidies en andere steunmaatregelen door te lichten met het oog op het afschaffen van steun die duurzaamheid ondergraaft en het gericht inzetten van duurzaamheidsbevorderende steun. Daarbij is het van groot belang dat, naast een verschuiving in de bestemming van steun, ook extra middelen (bijvoorbeeld uit het FES) worden ingezet.

Specifieke suggesties

- ✓ Presenteer, in overleg met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven, binnen een jaar een plan voor het verder vergroenen van het belasting- en subsidiestelsel, met bijzondere aandacht voor:
 - ✓ Industrie en industriële producten: onder andere t.a.v. energiegebruik;
 - ✓ Mobiliteit: onder andere t.a.v. kilometerbeprijzing, fiscale aspecten van woon-werkverkeer en vliegverkeer;
 - ✓ Landbouw: onder andere t.a.v. energiegebruik in de glastuinbouw, gebruik bestrijdingsmiddelen en meststoffen, groene diensten, gebruik van Europese en nationale subsidies;
 - ✓ Ruimtegebruik: onder andere door het instellen van een 'open ruimteheffing'.

² Zie Stichting Natuur en Milieu, 2006: De Groene schatkist, Vijftien belastingvoorstellen voor milieu en innovatie

- ✓ Bevorder innovatie, onder andere door verruiming van de fiscale groenregeling. Garandeer het rentevoordeel voor de langere termijn en breid de regeling uit voor álle activiteiten die milieuvoordeel kunnen opleveren.
- ✓ Benut milieuheffingen mede voor innovatie en transitie ten gunste van duurzaamheid.

Aanbeveling 3: Ontwikkel regelgeving om de Nederlandse ecologische voetafdruk te verkleinen

Toelichting

Nederland heeft door consumptie en handel een belangrijke ecologische impact op ecosystemen – ofwel ecologische voetafdruk -, zowel in Nederland zelf als elders. Met financiële prikkels is veel te bereiken om deze voetafdruk te verkleinen, maar daarnaast zijn ook wettelijke kaders nodig. Vanuit het bedrijfsleven wordt erop aangedrongen dat spelregels eerlijk zijn en dat bedrijven die maatschappelijke doelstellingen niet respecteren en van de beleidsruimte misbruik maken, zogenaemde *free riders*, worden geweerd. Het creëren van een *level playing field* – gelijke regels en verplichtingen - voor het bedrijfsleven is cruciaal, met name voor bedrijven die internationaal opereren. Regels zijn dus nodig, maar dan niet te veel, uitvoerbaar en liefst mondiaal geldend. Wettelijke kaders, regels en afspraken dienen voornamelijk ontwikkeld en toegepast te worden voor het verduurzamen van productie- en handelsketens, zoals visserij, biobrandstoffen, hout, soja, en palmolie. Naast het instellen en toepassen van regelgeving die duurzaam gebruik van ecosystemen bevordert, dienen regels die bijvoorbeeld duurzaam gebruik belemmeren te worden afgeschaft. Een belangrijke voorwaarde bij het instellen van wet- en regelgeving is dat deze consistent is en geldend voor een lange termijn (> 15 jaar).

Specifieke suggesties

- ✓ Ontwikkel nog dit jaar met de betreffende sectoren en maatschappelijke organisaties een actieplan voor de verduurzaming van productie, handel en consumptie van in het bijzonder hout, biobrandstoffen, palmolie, soja en vis. Baseer dit actieplan en de bijbehorende richtlijnen en criteria, waar mogelijk op internationale normen en neem het voortouw om duurzaamheidscriteria in internationale afspraken te bestendigen.
- ✓ Dring binnen de EU aan op het toepassen van het “de vervuiler betaalt” principe.
- ✓ Introduceer energiebesparingsnormen en verplichtingen voor apparaten, verlichting, gebouwen en auto’s.
- ✓ Maak verscherpte regelgeving en verzeker de naleving ervan om illegale visserij en vishandel uit te bannen, en stel scherpere beheersafspraken (quota) in om de visserij te verduurzamen.
- ✓ Stimuleer het bepalen en registreren van de ecologische voetafdruk van overheden en bedrijven, en rapporteer over de ontwikkelingen.

Aanbeveling 4: Maak duurzaam gebruik en bescherming van ecosystemen tot hoeksteen van de internationale samenwerking

Toelichting

Nederland heeft niet alleen door consumptie en handel, maar ook via haar internationale beleid en de internationale samenwerking een belangrijke invloed op de ontwikkeling van andere landen en in het bijzonder op die van ontwikkelingslanden. Het is daarom van groot belang dat bescherming en duurzame benutting van ecosystemen een prominente plaats krijgt in de Nederlandse diplomatie in het algemeen en in het handelsbeleid en ontwikkelingssamenwerking in het bijzonder. Dat is in het belang van ecosystemen, van de armen in de ontwikkelingslanden die direct van die ecosystemen afhankelijk zijn en uiteindelijk ook in het belang van onze eigen economie. Nederland kan zich de komende kabinetsperiode profileren als een internationale partner die zich sterk maakt voor verduurzaming van handels- en productieketens.

Vergroening van ontwikkelingssamenwerking, van het handelsbeleid en van de internationale diplomatie is belangrijk voor het behoud van ecosysteefuncties, maar zal onvoldoende zijn om nu nog ongerepte natuurgebieden te behouden. Dit kan alleen met extra internationale inspanningen, waarbij rijke landen en de private sector initiatieven in armere landen financieel ondersteunen. Voor een structurele bescherming en een duurzaam beheer van belangrijke ecosystemen, zijn vernieuwende instrumenten nodig zoals betaling voor ecosysteefuncties en kapitaalfondsen (Trust Funds). Dergelijke fondsen, waaraan overheid en bedrijfsleven samen kunnen bijdragen, zullen het mogelijk maken operationele kosten voor langere tijd zeker te stellen. Gerichte aanpassingen in de regels van de overheid, waaronder aanpassing van de comptabiliteitswet, zijn daarvoor een belangrijke voorwaarde.

Specifieke suggesties

- ✓ Maak een geïntegreerd en gericht langetermijnbeleidsplan om natuur- en armoedeproblematiek vanuit de Nederlandse kernkwaliteiten en in samenwerking met bedrijven en maatschappelijke organisaties aan te pakken. Benut daartoe de extra gelden voor klimaatadaptatie.
- ✓ Bepleit samen met andere landen concrete maatregelen om binnen de EU ontwikkelingshulp te vergroenen.
- ✓ Maak nog dit jaar een plan om innovatieve financieringsmechanismen in te zetten voor het operationeel beheer van beschermde gebieden, zoals trustfunds en ‘debt for nature swaps’, met bijdragen van overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.
- ✓ Laat de bijdragen van bedrijven aan het instandhouden van beschermde gebieden meetellen in het beoordelen van de prestaties van het bedrijf (verrekenen in de Ecologische Voetafdruk).
- ✓ Maak het behoud van ecosystemen en ecosysteefuncties in conflictgebieden tot onderdeel van de missies van Defensie en benut daarbij de kennis en contacten van maatschappelijke organisaties en kenniscentra.

Aanbeveling 5: Neem het voortouw om duurzaamheid in te brengen in Europese dossiers en toon leiderschap inzake Europese ecologische netwerken zoals door de aanleg van corridors langs Rijn, Schelde en Maas te promoten

Toelichting

Aangezien steeds meer wet- en regelgeving in Brussel wordt geregeld dient Nederland zijn inzet in Europa te versterken. De nieuwe regering kiest daar ook voor. Het recente Europese beleidsplan voor het stoppen van het verlies van biodiversiteit (*Halting the Loss of Biodiversity*) geeft aan dat het essentieel is om het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit te integreren in alle sectoren waarop het EU-beleid betrekking heeft. Bij de vaststelling van dit beleidsplan (december 2006), heeft de Milieuraad de Commissie en de lidstaten opgeroepen hier serieus werk van te maken. Op basis van haar kernkwaliteiten zal Nederland zich moeten inspannen om de komende vier jaar, samen met andere gelijkgestemde landen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, resultaten te boeken ten aanzien van het vergroenen van de Europese regelgeving. Dit betreft zowel het klimaatbeleid als de landbouw en visserij, de handel, de industriële productie en de mobiliteit.

Een actieve Nederlandse diplomatie gericht op het vergroenen van de Europese regelgeving en het - subsidiestelsel is van groot belang, maar op zich nog niet voldoende om het verlies aan biodiversiteit tot staan te brengen. Het Europese biodiversiteitsplan onderstreept in dit verband het belang van de actieve bescherming van ecosystemen en soorten, door middel van een Europees ecologisch netwerk. Binnen de Europese Unie wordt in dit verband gewerkt aan Natura 2000 waarin alle gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Habitatrictlijn zijn opgenomen. Hoewel Natura 2000 inmiddels goed vorm begint te krijgen zijn er ook grote knelpunten. Zo is er nog geen netwerk van beschermde mariene gebieden (zie aanbeveling 7) en ontbreekt het aan een goede samenhang binnen het terrestrisch netwerk. Het verbinden van natuurgebieden met elkaar en met buffergebieden voor het opvangen van water, is van groot belang om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Nederland heeft hier, met het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en het project Ruimte voor de Rivier, ruime ervaring mee en heeft er ook belang bij deze concepten toe te passen op de rivieren die ons land binnenstromen. Daarom wordt voorgesteld dat Nederland het initiatief neemt voor de ontwikkeling van ecologisch-hydrologische corridors langs de volledige loop van de Rijn, de Maas en de Schelde, samen met Duitsland, België, Frankrijk en Zwitserland. Dat kan bijvoorbeeld in het kader van het Internationale Rijnverdrag en andere grensoverschrijdende verdragen.

Specifieke suggesties

- ✓ Neem in Europa het voortouw om een high level platform Business & Biodiversity op te zetten met bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden en maak daarbij gebruik van de initiatieven die hiertoe onder het Portugese voorzitterschap worden genomen.
- ✓ Kom met voorstellen om de niet-duurzame Europese landbouw- en visserijsubsidies af te bouwen en een duurzame landbouw en visserij te stimuleren, onder andere door een verdere verbreding en vergroening van het Gemeenschappelijk Landbouw en Visserijbeleid.
- ✓ Neem het initiatief voor het opzetten van bancaire fondsen voor investeringen in biodiversiteit, een geharmoniseerd EU-beleid op dit vlak en een passend EU fiscaal stimuleringskader.

- ✓ Blijf op basis van Nederlandse expertise de ontwikkeling van ecologische netwerken ook buiten de EU actief ondersteunen, onder andere in Oost-Europa en Kaukasus.
- ✓ Ontwikkel samen met de overheden van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken (Groenland), de Nederlandse Caribische eilanden en de Europese Commissie een actieplan voor het beschermen van biodiversiteit en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering in de overzeese gebiedende departementen, landen en gebieden van de EU.

Aanbeveling 6: Geef betere sturing aan de ruimtelijke ordening om het Nederlandse landschap mooi te houden en versterk de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en het groen in en om de stad

Toelichting

Nederland heeft een sterke traditie op het gebied van de ruimtelijke ordening, dat geworteld is in het waterbeheer. Onder invloed van de toenemende bevolkingsdichtheid en economische activiteiten is de noodzaak voor een goede ruimtelijke ordening in de loop der tijd alleen maar groter geworden. De laatste decennia heeft het echter goeddeels ontbroken aan de sturingskracht en bereidheid van de overheid om de nog resterende open gebieden en waardevolle landschappen te behouden. Het gevolg is dat het landschap langzaam dichtslibt en verrommelt, en de biodiversiteit nog steeds afneemt. Dit is niet alleen nadelig voor het leef-, werk- en investeringsklimaat in Nederland, maar beperkt ook de mogelijkheden om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Om het tij te keren is een sterkere en meer gerichte sturing nodig die op alle overheidsniveaus uitgaat van de zelfde visie, die heldere kaders stelt en die zekerheid biedt aan burgers en bedrijfsleven. Deze sturing moet gericht zijn op het open houden van het landschap, het behoud van natuur, het tegengaan van verdroging, het opvangen van piekafvoeren van de grote rivieren en een adequate kustverdediging. Daarbij zijn er goede mogelijkheden voor samenwerking tussen overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven (bijvoorbeeld in het Groene Hart).

Om open ruimtes en natuur te behouden is het van belang dat economische activiteiten - industrieterreinen, verkeer en vervoer, etc.- gebundeld worden en dat op een creatieve manier gekeken wordt naar het gebruik van deze infrastructuur in relatie tot het terugdringen van de milieudruk. Voor natuur en landschap is het van groot belang dat extra middelen worden vrijgemaakt voor een flinke opknopbeurt. Dat geldt zowel voor de natuur op het boerenland, voor het groen in en om de steden, als voor de natuur in beschermde gebieden (EHS). Volgens een recent rapport van de Rekenkamer is het nodig de samenhang van de natuurgebieden binnen de EHS te vergroten en een betere milieukwaliteit rond de EHS te realiseren. De Rekenkamer concludeert ook dat de realisatie van de EHS achterloopt op het tijdschema. Om de samenhang tussen de groene en blauwe ambities te vergroten, de verbinding tot stand te brengen met andere sectoren en het tempo van uitvoeren hoog te houden, wordt voorgesteld om de komende jaren substantieel extra gelden te investeren in een samenhangend groen-blauw netwerk.

Specifieke suggesties

- ✓ Start nog dit jaar een actieve dialoog over nut en noodzaak van een mooi landschap en rijke biodiversiteit met ondernemers, gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties.
- ✓ Laat nog dit jaar een onafhankelijk bureau de knelpunten in de sturing van de ruimtelijke ordening identificeren en geef aan hoe hierin verbetering zal worden gebracht.
- ✓ Kom uiterlijk 1 januari 2009 met rijksrichtlijnen voor gemeentes en provincies voor een integraal en multifunctioneel gebruik van de ruimte, waarin wordt uitgegaan van stedelijke verdichting in plaats van versnippering. Voorkom daarbij landschapsdoorsnijding en kies voor bundeling van wegen en spoor.
- ✓ Voer zo spoedig mogelijk beprijzing op wegen in, gelijktijdig met kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer (waaronder prijsdifferentiatie, vergroting spoorcapaciteit, en uitbreiding van spoorweginfrastructuur).

- ✓ Maak extra middelen vrij voor een samenhangend groen-blauw netwerk: een flinke opknopbeurt van natuur (EHS), landschap, groen in en om de stad en de nieuwe wateropgave in verband met klimaatverandering (ca 400 miljoen € per jaar bovenop het al gereserveerde budget).
- ✓ Selecteer gebieden die vanuit een oogpunt van natuur en landschap en klimaataanpassing bijzondere aandacht behoeven, zoals de Hollandse en Zeeuwse kuststrook, het veenweidegebied in het bijzonder het Groene Hart, en het rivierengebied, en ontwikkel integrale gebiedsplannen.
- ✓ Identificeer en realiseer in 2010 'klimaatbuffers' rond en tussen natuurgebieden.

Aanbeveling 7: Maak Nederlandse visserij duurzaam en stel zeereservaten in

Toelichting

De *Millennium Ecosystem Assessment* (2005) geeft aan dat aantasting van zeeën en oceanen, en uitputting van visbestanden tot de grootste milieuproblemen behoren. Belangrijkste oorzaken van deze achteruitgang zijn overbevissing en vervuiling. Ook de situatie in de Noordzee is zorgwekkend. Recente schattingen geven aan dat de huidige visstanden nog maar 10% zijn van de oorspronkelijke omvang. In tegenstelling tot op het land gebeurt er op zee tot nu toe echter weinig aan bescherming en duurzaam beheer. Dit is opvallend, aangezien de Noordzee zwaar onder druk staat. Maatregelen om de zeeën weer gezond te maken zijn onder andere het instellen van beschermde zeegebieden, het instellen van vangstquota, en herziening van de visserijsubsidies (zie aanbevelingen 2 en 3). Deze laatste twee typen maatregelen worden op EU-niveau geregeld. De Nederlandse visserijsector onderkent in toenemende mate dat verduurzaming van de visserij een noodzaak is voor een levensvatbare bedrijfssector. Nieuwe vangstmethoden, nieuwe netten en zuiniger motoren zijn onder andere nodig om dit te bereiken.

In de komende kabinetsperiode moet Nederland, volgens Europese en mondiale verplichtingen, beschermde gebieden aanwijzen op de Noordzee. Vanaf 2012 moeten deze gebieden deel gaan uitmaken van een wereldwijd netwerk van mariene beschermde gebieden. In de Nota Ruimte worden de volgende vijf gebieden aangemerkt als te beschermen gebieden met bijzondere ecologische waarde: de Kustzone, het Friese Front, de Centrale Oestergronden, de Klaverbank en de Doggersbank. Aanbevolen wordt deze gebieden aan te wijzen als volledig beschermde reservaten en daarnaast ook multifunctionele beschermingsgebieden aan te wijzen.

Specifieke suggesties

- ✓ Wijs uiterlijk 1 januari 2009 bovengenoemde gebieden aan als zeereservaten in de Noordzee, met inbegrip van duidelijke begrenzing en regelmatige evaluatie van effectiviteit.
- ✓ Zorg ervoor dat de Waddenzee uiterlijk 1 januari 2010 de Wereld Erfgoedstatus heeft, voortbouwend op het al in gang gezette proces door het Ministerie van LNV, waarbij duurzaam toerisme en duurzame visserij een stimulans krijgen.
- ✓ Voer een 'warme' herstructurering door van de Nederlandse visserijvloot, met name de kottervloot, zodat de visserijdruk wordt afgestemd op de draagkracht van het mariene ecosysteem, en de Nederlandse visserij binnen de EU en internationaal competitief wordt op het punt van duurzaamheid en technologie.
- ✓ Pas het criterium van duurzaamheid pro-actief toe bij het verlenen en verlengen van vergunningen, en het financieren van duurzame visserij-innovaties. Stimuleer tevens onderzoek en toepassingen om Marine Stewardship Council (MSC) - certificering van de gehele Nederlandse visserij mogelijk te maken.

Aanbeveling 8: Ontwikkel een “Green Valley” in Nederland ten behoeve van groene innovatie

Toelichting

Het nieuwe kabinet geeft een hoge prioriteit aan innovatie. Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie is één van de pijlers van het regeerakkoord. Kansen liggen er in het bijzonder voor innovaties op het gebied van natuur en milieu. Voor groene innovaties is meer nodig dan een subsidieregeling. Het gaat om het hele traject van kennisontwikkeling tot het toepassen van die kennis, zodanig dat het niet alleen economisch aantrekkelijk is maar ook de duurzaamheid daadwerkelijk bevordert in Nederland en elders. Daarbij gaat het zeker niet alleen om technische kennis voor zuinige motoren, energiebesparing, CO₂-opslag, etc, maar ook om kennisontwikkeling en innovaties op het gebied van water- en natuurbeheer, natuurontwikkeling, ruimtelijke ordening en groene innovatie in de urbane planning en bouw. Tevens is het van groot belang dat de regelgeving een langetermijnperspectief en zekerheid biedt voor investeerders in groene innovaties. Ook bij innovatie dient Nederland uit te gaan van zijn kernkwaliteiten, waaronder groene planning in stedelijke gebieden, wetland- en waterbeheer, duurzame landbouwtechnologie, duurzame energie, ecologische netwerken, natuurherstel en adaptatie in relatie tot klimaatverandering. Extra inspanningen zijn nodig voor het toepassen, opschalen en verspreiden van de innovaties, zowel bestaande als toekomstige. Ook het behouden van de bij de Nederlandse kernkwaliteiten opgebouwde kennis, competenties en expertise verdient aandacht.

Het ontwikkelen van een zogenaamde ‘Green Valley’ kan groene innovatie in Nederland een nieuwe impuls geven. In een dergelijk concept bundelen de verschillende betrokkenen – multinationale bedrijven, investeerders, midden- en kleinbedrijf (MKB), kennisinstellingen – hun krachten en wordt gezamenlijk aan innovaties en toepassingen gewerkt. De overheid kan de ontwikkeling hiervan faciliteren door middel van gerichte subsidies en het scheppen van een gunstig vestigings- en investeringsklimaat. In de huidige situatie ontbreekt vaak de juiste afstemming tussen de verschillende betrokkenen en een gericht overheidsbeleid. Bij de doorstart van het innovatieplatform moet duurzaamheid voorop staan.

Specifieke suggesties

- ✓ Ontwikkel een toolbox van financiële instrumenten voor versnelde realisatie van energiebesparende maatregelen.
- ✓ Versoepel de regeling voor technostarters, om de drempel voor toegang tot deze regeling te verlagen.
- ✓ Bevorder en ondersteun innovaties op het grensvlak van biodiversiteit en economische ontwikkeling via de Task Force Ecosystemen en Biodiversiteit.
- ✓ Stel per direct een duurzame innovatieprijs in, in samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.
- ✓ Start nog dit jaar een innovatieprogramma “Ruimtelijke Ordening” voor het stimuleren van nieuwe concepten en experimenten, met name in relatie tot klimaatverandering en ecosystemen.

Aanbeveling 9: Ontwikkel met maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven een bewustwordingscampagne en zorg voor verankering van natuurkennis, natuurbeleving en duurzaamheid in de onderwijsleerplannen.

Toelichting

De eerdere actiepunten richtten zich vooral op wat de overheid en het bedrijfsleven zouden kunnen doen. Wil er een daadwerkelijke maatschappijbrede verandering plaatsvinden dan zal ook de burger duurzamer moeten handelen. In het regeerakkoord, maar ook in recente beleidskaders zoals de Toekomstagenda Milieu (TAM) wordt het belang van burgerparticipatie als speerpunt onderkend. Goede informatievoorziening en een actief bewustwordingsprogramma kunnen bijdragen aan een toenemend verantwoordelijkheidsgevoel. Hierbij kan geleerd worden van de ervaringen van de HIER-campagne op het gebied van klimaat en energie, waarbij overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties intensief samenwerken. We stellen voor dat de overheid in de komende vier jaar een dergelijk bewustwordingsproces 'ecosystemen en biodiversiteit in mondiaal perspectief' initieert en laat uitvoeren door maatschappelijke organisaties en bedrijven. Bij deze procesontwikkeling zijn concrete handelingsperspectieven voor de burger van cruciaal belang, met een focus op die activiteiten die het dichtst bij de burger staan: natuurbeleving, consumeren en voeding, mobiliteit en wonen.

Naast het opzetten van zulke publieksactiviteiten dient natuur- en milieueducatie en natuurbeleving structureel in de onderwijsmethoden te worden opgenomen, van basis- tot voortgezet en hoger onderwijs. Het is aan te bevelen om bij bewustwording en educatie voort te bouwen en gebruik te maken van bestaande initiatieven en programma's.

Specifieke suggesties

- ✓ Gebruik de 'ecologische voetafdruk' als communicatie- en educatiemiddel.
- ✓ Maak burgers bewust van de nieuwe en slimme technologieën die al beschikbaar zijn en werk dit proces uit via daartoe toegeruste maatschappelijke organisaties en publieke instellingen.
- ✓ Promoot en stimuleer communicatiemomenten over mondiale natuur- en milieuvraagstukken, zoals de nationale organisatie van het "VN Jaar van de Planeet" in 2008.
- ✓ Neem de Leerlijn natuur- en milieueducatie, alsmede de natuurbeleving, in samenhang met andere bestaande producten, als basis voor de inhoudelijke ontwikkeling van dit vakgebied in basis- en voortgezette onderwijs.
- ✓ Gebruik de Countdown 2010-campagne om op lokaal niveau bewustzijn over het belang van biodiversiteit te creëren, aansluitend op het succes van deze benadering in Noord-Brabant.

Aanbeveling 10: Geef als overheid het goede voorbeeld, want goed voorbeeld doet volgen.

Toelichting

Het gezegde 'goed voorbeeld doet volgen' geldt zeker ook voor de overheid in relatie tot de samenleving. De regering kan een sterke prikkel geven aan burgers en bedrijfsleven door zelf duurzaam te handelen. Aan ambities ontbreekt het in het huidige regeerakkoord niet. De uitvoering bleef echter de afgelopen jaren achter. In de Toekomstagenda Milieu heeft de overheid zich tot doel gesteld om 'uiterlijk in 2010 duurzaam inkopen een zwaarwegend criterium te maken voor alles wat het Rijk aanschaft'. We stellen voor dat het nieuwe kabinet deze uitdaging serieus oppakt en voorop loopt bij het verkleinen van de ecologische voetafdruk, energiebesparing, schoon vervoer, en gebruik van schone technologieën. De overheid staat daarmee ook sterker om burgers en bedrijfsleven op te roepen dergelijke inspanningen te leveren en productieprocessen te verduurzamen.

Door bovengenoemde inspanningen te leveren kan de regering ook in internationaal verband laten zien dat Nederland bescherming en duurzaam gebruik van ecosystemen hier en elders serieus neemt. Daarnaast biedt duurzaam inkoopbeleid ook perspectief voor innoverende ondernemers en het duurzaam opererende bedrijfsleven.

Specifieke suggesties

- ✓ Zorg dat de rijksoverheid uiterlijk 1 januari 2010 al haar producten en diensten duurzaam inkoopt, zodat marktdoorbraken worden gestimuleerd.
- ✓ Presenteer nog dit jaar een plan van aanpak waarin wordt aangegeven hoe de rijksoverheid werk maakt van het programma "Duurzaam bedrijfsvoering overheden" (Toekomstagenda Milieu), waarbij naast de rijksoverheid ook provincies, gemeenten en waterschappen worden aangezet tot duurzame inkoop.
- ✓ Prinsjesdag 2007: De rijksoverheid geeft aan wat ze doet voor wat betreft duurzaam inkopen, energiezuinige gebouwen, verlichting, auto's, CO₂-neutrale mobiliteit, etc.

Voor meer informatie:
IUCN Nederlands Comité
Plantage Middenlaan 2k
1018 DD Amsterdam
tel: 020-6261732
fax: 020-6279349
e-mail: 10punten@iucn.nl

National Committee of
The Netherlands

IUCN

The World Conservation Union